

PÈTALS DE RAFEL CARIA: LA ROSA ENTRE LES MANS,
EL COR ENTRE L'AMOR I L'ENYOR¹

Aquesta —en mots d'un dels prologuistes— «tercera singladura poètica» de Rafael Caria (l'Alguer, 1941), després dels aplecs *Só tornat a Sant Julià* (1986) i *Els asfòdels i altres versos* (1992), és «un bellíssim cant d'amor mediterrani» —i hi subscriu l'eventual ambigüïtat sintàctica de l'adjectiu: ara són les imatges assolellades, marines, costaneres, salabroses, vitícoles de la conca mediterrània que nodreixen l'expressió poètica de l'experiència amorosa, ara són les reminiscències literàries que les cultures de l'una i l'altra riba, de l'un i l'altre extrem, de la mar nostra que traspuen en els versos de l'autor o en la lectura que ens és donat de fer-ne. El lector haurà de saber-nos perdonar, al prologuista pel tòpic de la «singladura poètica» —fa de mal evitar que ho sembli—, i a mi per reproduir-lo. Ben cert, poc li ha de costar fer-ho, de tant com hi escauen els mots en aquest cas, car hi reprenen de debò tota la seva frescor de símil mariner, talment en fos la invenció primera, alhora que es deixen llegir en el seu sentit més literal. Segons l'autor del llibre, «aquests 'pètals' són dedicats a un llaüt ideal amb el qual m'ha estat congenial de navegar en la memòria del temps», i la il·lustració de la coberta, obra de Fausto Lobrano, en reproduïx la imatge. I encara ens descobreix: «De fet, el llibre m'ha estat inspirat per la bellesa i l'elegància —quasi femenina— d'aquesta barca típica de la nostra marineria, coneguda genèricament amb el nom d'*espanyoleta* [...]».²

L'aventura poètica de Caria, però, ve de lluny i no és aliena —com

1. Rafael Caria, *Pètals* (Sàsser: Edes, 1998), 102 p., amb una «Nota de l'autor», amb prefacis de Teresa d'Arenys i d'August Bover, i amb traducció italiana del mateix autor.

2. El mateix Caria dedica un comentari històric a la introducció d'aquesta barca a l'Alguer en el seu important estudi sobre el cabal lèxic dels mariners algueresos. Vegeu: «El lèxic dels mariners algueresos, entre catalanitat i mediterraneïtat», *Revista de l'Alguer* 6 (1995): 119-208 i 7 (1996): 155-214.

en tants de casos— a la presa de consciència de la pròpia identitat i a un lliurament abnegat al servei de la causa col·lectiva. Però aquesta, si no és estrictament una altra història, és, si més no, una altra cara de la història, i no ens pertoca de parlar-ne aquí més enllà de consignar-la. Però sí, que ens pot ajudar a comprendre que el poeta, conscient d'escriure «en la llengua dels pares», entengui «*Com és gran el privilegi / d'emprar els mots / d'aquesta nostra llengua / per dibuixar / el verd dels teus ulls / inquiet / com la mar sota la costa [...]*» (XVI).

El llibre és concebut com una rosa fresca i efímera que es desgrana pètal rere pètal, poema rere poema, deixant un rastre inequívoc del seu progressiu declivi, talment com la passió amorosa —i la vida humana— és intensa i efímera alhora.

No és estrany, doncs, que el fil conductor d'aquests poemes sigui —ultra l'amor i la mar, ultra la intimitat d'un sentiment universal viscut i expressat harmoniosament d'acord amb un determinat paisatge nadiu— l'absència o la presència fugissera, el silenci del record i l'enyor dels amants. Des del primer poema, en què hom s'interroga sobre la poesia i n'evita qualsevol definició conceptual, tot cercant, en canvi, de descriure'n no pas l'essència sinó l'existència en un cos, en un capteniment i en un sentiment d'un ésser humà ben concret —l'estimada—, tot cercant, doncs, d'identificar la poesia no pas com a creació lingüística sinó com a experiència de la vida diària, com a correlació entre l'enyor i l'absència: *La poesia? És en les mans / de la teva dona, / quan enyorant-te / [...] / i tu no hi ets / per estimar-la* (I), fins a molts altres, en què el fet és expressat directament: *Em dol el teu silenci / i sobretot la teva absència / davant d'aquesta llar* (IV) —i hi aprenem un cop més que haver-se de doldre és una variant d'estimar— o hi és subtilment suggerit, com llavors que s'esllangueix la figura de l'amada sota la mirada silenciosa del poeta fins que *Sobre el turó / ha quedat només / un fil de vent / del teu perfum / per recordar-te* (VIII) o llavors que *En l'empedrat de la nit ressonen encara / els teus darrers passos* (XXV). La presència fugissera de la persona amada s'esmuny sinestèsia/metonímia avall, deixant un rastre, ara olfactivu, que activa la percepció dels

sentits. Adesiara l'afirmació directa es combina amb l'expressió metafòrica de la vivència: *És força dura aquesta / absència i la malenconia / de tu que em posseeix; / com un corc el teu record / m'ha excavat profundes galeries; / [...] (XXV)*. I una descripció ostensiva de fets i maneres de fer del viure en companyia quotidiana, segueix el resum de l'íntima vivència personal: *Com veus t'evoco / amb tota la tendresa del record / i tinc memòria de cada gest teu, / així com del so de cada mot / i dels silencis (XXV)*.

Pel que fa a la forma poètica específica —l'autor ha volgut «delinear [...] una possible història d'amor en versos i no pas en prosa», l'ús del vers lliure i la llibertat de les combinacions mètriques —poc donats com som a basar-nos en la forma gràfica a l'hora d'avaluar l'eventual naturalesa poètica d'un text verbal— remarca la relativa regularitat de les estrofes i l'ús de les figures sintàctiques i de les imatges com a mètodes d'indexar cada un d'aques 'pètals' com a veritables textos poètics.

Almenys en cinc dels poemes el recurs al paral·lelisme més o menys estricte dels versos inicial d'estrofa —*Com és gran el privilegi / d'emprar els mots [...] // Com és gran el privilegi / d'escoltar la teva veu [...] // Com és gran el privilegi / d'agafar la teva mà [...] (XVI)*; *Com faig a dir-te / que les hores [...] // Com puc acceptar / que tu i jo tornem [...] / Com podem aturar / aquest fragment [...] (XXXI)*— o àdhuc al paral·lelisme anafòric amb encavallament —*Dins el misteri / de la nit, navega el cometa [...] // Dins el misteri / de la nit, hi és la màgia [...] // Dins el misteri / de la nit, hi és el pulsar [...] (XI)*— o a la reiteració del vers inicial —*Sobre el turó / on la badia es veu [...] // Sobre el turó / hem esperat la mort [...] / Sobre el turó / ha quedat només [...] (VIII)*; *Fil de perles veres / fil de memòries [...] (XV)*— contribueix a establir alhora la cohesió formal dem poema i a desmarcar-ne les unitats. Procediments idèntics o similars poden trobar-se emprats també a l'interior d'un text aparentment monoestròfic —*El teu secret / és compartir amb mi / l'alba que puja [...] El meu secret / és d'arribar / a la fi del teu sender; [...] (II.6, v. 1-2 i 10-11)*; *Quan pujaràs / sobre el pont*

del vaixell [...] Quan pujara`s / sobre el pont del vaixell (X, v. 1-2 i 8-9); He tornat a la casa / sobre la costa / i miro la mar grisa / com el cel / i els núvols: cavalls [...] He tornat a la casa / sobre la costa / i miro la mar grisa, com el cel / i els núvols: tu on ets? (XXIII, v. 1-5 i 25-28 i darrers). Noteu, en XXIII, la diferent segmentació dels versos a l'inici i al final del poema.

Les imatges poètiques de *Pètals* giren entorn de referents comuns i elements de l'espai mediterrani —la mar, les ones, els núvols, el sol, el cel, la llum, la lluna, l'arena, les gavines, el vent, la cala, les roques, les mareas, el turó, la barca, la vela, el vaixell, l'horitzó, el port, les estrelles, la costa, el raïm, el most, la verema, la vinya, la brisa, l'aire, la riba, la cambra, la platja, la sendera— i l'espai corporal, com és propi de la lírica amorosa, —els ulls, les mans, el cos, la pell, els llavis, el pit, els cabells, la sang, el cor, la veu, el gest, la mirada—, del temps i els seus ritmes, estacions i divisions, com escau a la maduresa reflexiva, —la calma, l'alba, la nit, la vida, la mort, la posta, el silenci...

Aquests referents poètics, posats en versos de poemes que s'inserixen en una cultura literària determinada —no solament per la llengua, però també i primordialment—, esdevenen imatges d'una bellesa natural o són la represa de temes literaris de llarga tradició. En referiré només un, que ha estat amorosidament estudiat per Joan Bastardas.³ [...] *Amor i mort / no sempre / amb el mateix cavall / ni pels camins del mar (XXX).*⁴

Temàticament, si aquests *pètals* evoquen en els records literaris de

3. Joan Bastardas, «Els camins del mar en la poesia catalana del segle XX», dins «*Els camins del mar*» i altres estudis de llengua i literatura catalanes, Barcelona, 1998, p. 9-39 (una versió prèvia aparegué en l'*Homenatge a Antoni Comas*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1985, p. 39-54).

4. L'ús d'aquest tema literari en el primer recull de versos de Caria (1986) ha estat ja detectat per Bastardas en la seva «Nòtules i postil·les als 'Camins del mar'», dins el llibre esmentat a la nota anterior, p. 31-39. L'amic Bastardas entendreà que no pretenc oferir-li un nou exemple del tema a misses dites, sinó mostrar-ne la vigència.

la prologuista el món domèstic de l'Odissea o la poesia moderna d'un Kavafis, a mi em desvetllen adesiara el record de les cançons d'alba provençals, cançons de l'amor fugisser. Fet i fet, per al poeta, entre l'albada i el crepuscle transcorre el record d'una experiència amorosa i vital alhora concreta —els ulls de l'amada, que hi són la porta de l' enamorament, són, com els colors de la mar de l'Alguer, ben locals i ben d'algú— i intemporal.

Ben entès, doncs, —i això ja ho sabíem des que llegírem el seu primer llibre— ni «la llengua dels pares» ni les referències locals del món poètic de Caria en fan un producte de curs local, per molt perifèrica que sigui la posició de l'Alguer respecte a la literatura catalana i la comunitat catalanoparlant. Algú ens va ensenyar ja fa temps en una llengua que no és la nostra que «allò més íntim és allò més universal».

JOAN A. ARGENTER

MÀRIUS SAMPERE ha publicat darrerament *Demiúrgia*, premi de la Institució de les Lletres Catalanes de l'any 1998. Els poemes que donem a conèixer formen part d'un recull encara sense títol.

HÈCTOR B. MORET (Mequinensa, Baix Cinca, 1958) és autor dels poemaris *Pentagrama* (1987), *Parella de negres* (1988), *Ròssecs* (1992), *Al cul del sac trobarem les porqueres* (1993) i *Antídots* (1996). Els textos que publiquem pertanyen al llibre *Temps pervers*, en curs de publicació.

JULIA ZABALA (València, 1975) ha publicat diversos reculls de poesia, entre els quals hi ha *Raïm de vent*, que va merèixer el Premi 25 d'Abril de la Vila de Benissa de l'any 1995.

JORDI MALÉ I PEGUEROLES, doctor en Filologia Catalana i professor de la Universitat Oberta de Catalunya, s'ha especialitzat en literatura catalana contemporània, principalment en la figura de Carles Riba, a més d'en temes de teoria i crítica literàries. Actualment, prepara la reedició de l'obra *Antaviana* de Pere Calders i Dagoll Dagom (Edicions 62) i un estudi sobre Jordi Rubió i Balaguer (per a la «Revista de Catalunya»).

L'estudi *Les traduccions hölderlinianes dels grecs I i II*, de MANUEL CARBONELL i JAUME PÒRTULAS, respectivament, fou presentat a les II Jornades de Traducció que, amb el títol de Traducció Poètica, foren organitzades per la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat de Vic el 16 i 17 d'abril de 1998.

ÀLEX NOGUÉ. El novembre de 1999 va fer l'exposició «Taules de Canvi» al Temple Romà de Vic. Actualment està preparant l'escenografia de l'obra *La fam* de Joan Oliver per al Teatre Municipal d'Olot. Properament exposarà a la Galeria Ebeck de Aabenraa (Dinamarca).